

2019 AFRİKA'DA NASIL GEÇTİ?

Serhat Orakçı



İNSAMER

İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Orakçı, Serhat. “2019 Afrika'da nasıl geçti?”, İNSAMER, 16.12.2019.



Analiz

2019 yılında küresel çaplı etkilere sahip hadiselerin Afrika kıtasına bazı yansımaları olsa da kıtanın kendine has gelişmeleri ve gündemleri de vardı. İçinde bulunduğumuz seneye “Ortak Pazar” süreci hazırlıkları eşliğinde giren Afrika kıtası ülkeleri, başta Sudan’da olmak üzere bazı siyasi, ekonomik ve toplumsal olaylara şahitlik ettiler. Bu bağlamda gerçekleşen siyasi seçimler, iktidar değişimleri, Afrika Birliği Zirvesi, Etiyopya’ya giden Nobel Barış Ödülü, sene içerisinde dikkat çeken bazı başlıklar oldu. Bu nedenle 2020 yılına sayılı günler kala, geride bıraktığımız yıl, Afrika kıtası için nasıl geçti, buna bir göz atmak ve kıtada neler olup bittiğini yeniden hatırlamak istedik.

2019’da seçimler ne getirdi?

Hatırlanacağı gibi 2018 yılı geride kalırken kıtanın dev ülkesi Nijerya, genel başkanlık seçimlerine odaklanmıştı. 2019 Şubat’ında

Nijerya’da çok çekişmeli geçen genel başkanlık seçimlerinde Muhammed Buhari 36 eyaletin 19’unda seçimleri birinci tamamlayarak ikinci dönemi için halktan onay almayı başardı. Kıtanın en büyük ekonomisi ve demografik gücü Nijerya’da halk, Buhari ile bir dönem daha istikrar arayışını sürdürürken kıtanın diğer bir bölgesel gücü Güney Afrika’da da ülkenin en güçlü partisi ANC (*African National Congress*) Cyril Ramaphosa ile yoluna devam etti. Hakkında çıkan şaibeli haberler ve yolsuzluk iddialarıyla gündemden düşmeyen Zuma’ya selef olan Ramaphosa, mayıs ayında düzenlenen genel seçimlerde ANC hanesine %57 oy yazdırarak seçimlerin kazananı oldu ancak bu sonuç ANC tarihinde 1994’ten sonra alınan en düşük oy oranı olarak tarihe geçti.

Kıtanın iki büyük gücü olarak değerlendirilen Nijerya ve Güney Afrika’nın yanında Komorlar, Gine Bissau, Madagaskar, Malavi, Moritanya,



İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Mozambik, Namibya, Senegal, Somaliland, Tunus gibi ülkelerde de genel başkanlık ve mahalli idare seçimleri yapıldı. Seçimlere ve seçim süreçlerine bakıldığında, 2019 yılında Afrika kıtasındaki siyasetin genel olarak sandığa yansıyan neticeler doğrultusunda şekillendiğini ve seçim sonrası ülkelerdeki tansiyonun düşük seviye kaldığını söylemek mümkün.

Sudan’da İktidar Değişimi

Kıta genelinde siyaset seçimlerle şekillenirken 2019 yılına damgasını vuran en önemli süreç Sudan’da yaşanan olaylardı kuşkusuz. 2019’a sokak protestoları eşliğinde giren ülkede 30 yıllık Ömer el-Beşir iktidarı 11 Nisan sabahı gerçekleşen askerî müdahale ile sona erdi. Bu önemli hadise, Sudan’da siyasal İslam’ın iktidar ömrünü nihayete erdirirken darbe sonrasında uzun süre sivil-asker tartışmaları eşliğinde geçici hükümet kurma arayışları yaşandı. Bu minvalde uzun pazarlıklar ve gösteriler sonucunda altı sivil, beş askerî üyeden oluşan yeni yönetim konseyi Muhammed Mahduk başkanlığında yeni bir geçici hükümet oluşturarak ülkeyi seçimlere götürme sözü verdi. 2019 yılı sokak protestoları nedeniyle Sudan için kısmen kanlı geçerken uzun süreli iktidarların raf ömrünü tartışmak ve ülkedeki genç neslin taleplerini anlayabilmek bakımından değerlendirildiğinde, 2019 Sudan için önemli bir dönüm noktası olarak tarihe geçti.

32. Afrika Birliği Zirvesi

Bu sene Afrika Birliği’nin 32. yıllık zirvesinde ana temayı 1969’da kabul edilen Mülteci Konvansiyonu’nun 50. yıl dönümü nedeniyle “mültecilik”, “IDP’ler”, “sığınmacılık” ve “geri dönüş” gibi göç ve mültecilikle ilgili olgular oluşturdu. 2018 yılında 20 milyonu aşarak Afrika kıtasında rekor seviyeye ulaşan mülteci meselesi Uganda, Sudan, Güney Sudan, Mali, Çad, Kamerun, Kenya, Etiyopya gibi çok sayıda mülteci ağırlayan ülkeler için önemini korurken meselenin kıtasal etkileri de her yönüyle hissedildi. Bu nedenle kıta bazında ortak çözüm önerileri ve yaklaşım arayışları söz konusu olurken göç ve mültecilikle ilgili olguların

önümüzdeki yıllarda önemini korumaya devam edeceği görüldü. Ayrıca son yıllarda çevresel etkiler nedeniyle oluşan iklim göçlerinin Afrika kıtasında da artma eğiliminde olduğu gerçeğine dikkat çekildi.

Afrika Kıtasında 2019’un İnsani Krizleri

Afrika kıtasını sarsan en önemli insani kriz, 2019 başlarında Mozambik ve çevresindeki ülkelerde yaşandı. Idai Kasırgası Mozambik’in yanında, başta Malavi olmak üzere Zimbabve ve Madagaskar’da da etkili oldu. Mart ayında iki haftadan biraz daha uzun süren hortum ve oluşan kasırga sebebiyle 1.303 kişi hayatını kaybederken toplamda 2,2 milyar dolarlık maddi hasar meydana geldi. Ayrıca Sudan ve Kenya da aşırı yağışlar nedeniyle sel felaketine maruz kaldı. Kamerun’da meydana gelen toprak kaymasında da 42 kişi hayatını kaybetti. Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nde ise 2019’un gündemi ebolaydı. Artan ebola vakalarının alınan çeşitli tedbirlerle Ruanda, Güney Sudan ve Uganda’ya sıçramasının önüne geçilirken bu sorun kıta için hâlâ kritik derecede önemini koruyan konuların başında geliyor.

Etiyopya’da Düşen Uçak, Nobel ve Darbe Girişimi

2019 yılında kıtada dikkat çeken bir diğer ülke Etiyopya’ydı. Ülke mart ayında Addis Ababa-Nairobi seferini yapan Etiyopya Havayolları’na ait Boing 737 Max tipi yolcu uçağının düşmesiyle gündeme geldi. Bu elim kazada 157 kişi hayatını kaybetti. Kaza şüphesiz Afrika kıtasının en büyük hava yolu şirketi konumundaki Etiyopya Havayolları’nı ve genel olarak havacılık sektörünü olumsuz etkiledi. Ancak bu olumsuzluk Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed’in Eritre-Etiyopya barışı nedeniyle Nobel Barış Ödülü almasıyla kısmen giderildi. Uçak kazası ve Nobel dışında Etiyopya gündemini en fazla meşgul eden husus, ülkedeki etnik siyasetin tansiyonun yükselmesi oldu. Genelkurmay Başkanı’nın öldürüldüğü Amhara bölgesinde yaşanan bölgesel bir kalkışma

güçlükle bastırılırken Addis Ababa'da Oromo kaynaklı çeşitli sokak protestoları yaşandı. 2016 yılından bu yana süren bazı olayların devamı olarak görülen bu tür istikrarsızlık doğurucu hadiselerin Etiyopya'da 2019 yılına damga vurdu unu söylemek mümkün.

Küresel Aktörler ve Afrika

Avrupa Birliği, Amerika ve G20'nin Afrika i  zirvelerinin yanında, seneye damga vuran en önemli zirve Soçi'de gerçekleşti. Rusya'nın ilk kez düzenlediği Rusya-Afrika Zirvesi, genel olarak Sovyet döneminin sona ermesinin ardından Rusya'nın Afrika kıtasına yeniden d n    olarak yorumlandı. Nükleer anlaşmaların yanı sıra yapılan askerî ve teknik malzeme alım anlaşmaları zirveye damga vururken, 2010'lu yıllardan itibaren Afrika'da giderek kendini daha fazla hissettiren Rusya'nın kıtaya ilgisinin sürdüğü kesinle mi  oldu.

Rusya zirvesi kadar yankı bulmasa da bir diğer önemli girişim de *Alibaba Vakfı* kurucusu Jack Ma'nın Etiyopya devleti ile Etiyopya'da küresel e-ticaret platformu kurulumu yönünde vard  ı prensip anla masıydı. Afrikalı girişimciler için 100 milyon dolar vadeden Jack Ma Vakfı, son

yıllarda Afrika pazarına yönelen olu umlardan biri. Afrika'da dijital ekonomiyi canlandırma niyetindeki Jack Ma, Afrika kıtasındaki potansiyeli fark eden ve bu alanda yatırım yapan küresel aktörlerin başında geliyor.

2019 yılını geride bırakt  ımız  u günlerde, her ülke kendine has gündemlerle ön plana çıkarken Kuzey Afrika'da da başta Libya, Cezayir, Tunus, Fas ve Mısır olmak üzere bazı ülkeler, önemli siyasi gelişmeler yaşadı. Bu minvalde Mozambik ve Sudan'ı dışarıda bırakırsak büyük bir insani kriz ve askerî müdahalenin ya anmad  ı Afrika  lkelerinin kısmen sakin bir yıl geçirdiğini söylemek mümkün. Bunun bir diğer istisnası ise, son günlerde DAES  kaynaklı silahlı saldırıların yükselişe geçtiği G5 Sahel  lkeleri oldu. G5 Sahel grubunu oluşturan Burkina Faso, Mali, Nijer, Moritanya ve  ad, Ebu Bekir el-Ba dadi'nin ölümünün ardından artan saldırılara maruz kaldı. Bölge, DAES 'in artan faaliyetleri sebebiyle dikkat çekiyor.

Dileriz 2020 yılı, kıtada çok daha olumlu gelişmelerin ya and  ı, Afrikalıların refah seviyelerinin ve yaşam standartlarının yükseldiği bir yıl olur.

